

КАКО ЈЕ ПОСТАЛА СРПСКА КАРЛОВАЧКА АРХИЕПИСКОПИЈА И МИТРОПОЛИЈА

ПОГЛЕД НА РАЗВОЈ ЊЕН ДО СЈЕДИЊЕЊА СА БЕОГРАДСКОМ
МИТРОПОЛИЈОМ У ВРЕМЕ МИТРОПОЛИТА МОЈСИЈА ПЕТРОВИЋА

Извори за проучавање историје постанка Карловачке митрополије и њеног развоја до присаједињења са Београдском у доба Мојсија Петровића 1726 године нису нам једнако приступачни. Велики део тих извора, уколико су сачувани, налазе се у Архиви Дворског Ратног Савета у Бечу, затим у Патријаршијској архиви у Сремским Карловцима, Будимпешти итд. Само неки документи из те значајне епохе у историји српске цркве налазе се разбацани по нашим историјским, књижевним и црквеним часописима као нпр.: у Летопису Матице Српске, Гласнику Српског Ученог Друштва, Гласу Српске Краљевске Академије, Споменику С. К. А., затим у Српском Сиону, Богословском Гласнику, Веснику Српске Цркве, Беседи итд.

Директних расправа о поступку Карловачке митрополије има врло мало. Димитрије Руварац написао је у Гласнику С. У. Д. LXII чланак: „Ко је наследник Пећске патријаршије“. Ту, у поднаслову под IV (стр. 148—156) расправљао је кратко „Како је постала Карловачка митрополија и зашто“ (стр. 125 и даље). Но, та нам расправа не пружа новог материјала за наш рад. Др Радослав Грујић написао је неколико чланака на основу архивских Извора Дворског Ратног Савета у Бечу. Ту спадају: „Проблеми историје Карловачке митрополије“ [Гласник Историјског Друштва у Новом Саду, књ. II, св. 1] који су обухватили „Постанак Крушедолске митрополије“ [стр. 53—65]; затим, следе чланци: „Карловци, резиденција Крушедолских митрополита“, „Каноничност Карловачке митрополије“ [Обе расправе штампане у Гласнику Историјског Друштва у Новом Саду, књ. II, св. 2], „Пећски патријарси и Карловачки митрополити у 18 веку [Гласник Историјског Друштва у Новом Саду, књ. IV, св. 2], „Титулатура карловачких митрополита“ [Гласник И. Д. у Н. Саду, св. 8; књ. IV, св. 1], „Општи односи Карловачке митрополије и Пећске патријаршије“ [Гласник И. Д. у Н. Саду, књ. III]. За нас су од важности побројани чланци с обзиром на ново изнети материјал, тако важан за проучавање наше црквене историје.

Све друго што је писано у вези са овим предметом не даје нам нових података већ само служи расправљању и упознавању неких питања из те области која је, узевши је као целину, недовољно испитана.

Ми ћемо на основу скупљеног материјала покушати да изнесемо историју постанка Карловачке митрополије и њеног развоја до 1726 године свесни, да наш рад неће бити сасвим потпун, с обзиром на врло тешку приступачност савременим реалним податцима.

I

ВРЕМЕ ОД 1690—1706 ГОДИНЕ

Пре него што пређемо на само излагање постанка Карловачке митрополије сматрамо да је корисно упознати се унеколико са приликама које су предходиле томе постанку; тим више, што је, стварни зачетак постанка, стварања једне аутономне црквене области имао својих клица већ раније.

Политичке прилике пред крај XVII века нису биле нимало повољне по српски народ, који је будући под Турцима живео врло тешко. Рат између Аустрије и Турске од 1683—1690 год. затекао је на престолу пећских патријараха Арсенија III Чарнојевића, врло доброг црквеног поглавара и неустрашивог борца против свију насртаја на права српског народа.¹ У једном његовом писму од 25 маја 1688 год. читамо, како моли руске господаре Јована и Петра Алексијевића да се они као поборници „...Богу противним народима...“ [Турцима]² потруде и дођу што пре Србима у помоћ, да их спасу и обнове; „...наоружајте се — пише патријарх по претходном договору са својим митрополитима и епископима — ...да би ослободили сиротна и убога од силнога...“³, јер Турци „...свете цркве и царске манастире предадоше коначној пустоши... и мноштво народа сатреше...“⁴ У том аустро-турском рату бес Турака

Литература: ¹ Ст. М. Димитријевић: Историјат Пећске патријаршије, Београд, 1924 г. с. 22.

² Иларион Руварац: Одломци о грофу Ђ. Бранковићу и А. Црнојевићу, патријарху, Београд, 1896 год. с. 58. О односима Арсенија III са Русијом: Споменик С. К. А. XXXVIII, с. 78—83 (документи).

³ Ibid.

⁴ И. Руварац: *ibid.* с. 58.

на Србе био је утолико већи што су, не добивши помоћ од Русије, пристали уз Аустрију као хришћанску силу и активно их помагали храном¹ и устаничким и хајдучким четама.²

Кад генерал Пиколомини октобра 1689 год. заузме чак и Пећ, Срби отворено стану уз Аустрију дижући се на оружје. Сматрали су да је куцнуо час турској власти и да ће се хришћани на Балкану за увек ослободити. Но, очекивања су подбацила јер у децембру 1689 год. почели су Турци под великим везиром Мустафом Ђуприлићем, да потискују аустријску војску на север. Почетком јануара 1690 год. потуку их код Качаника³. Срби, који су највише били ангажовани у тој борби, знали су шта их чека у случају останка... Зато се стану повлачити преко Новог Пазара и Студенице „...ка Белиград⁴ и сам патријарх вамале збеже ва Белиград, а мнози иноци и тексарси изгибоше близ патријарха... и многи хришћани изгибоше и ва плен заведени бише. И тое зими паки оста србски престол пуст“.⁴

У пролеће 1690 год. налазили су се Срби код Београда. Знали су, ако Турци дођу до Београда, да ће морати прећи под окриље аустријског цара Леополда (1658—1705) који, да би задржао надирање њихово, изда 6 априла 1690 год. проглас којим позива Србе да наставе борбу против Турака. Проглас није постигао жељену сврху, јер Срби после саветовања под Београдом 6 априла 1690 год. (?)⁵ реше да пређу у Угарску.

У том циљу напишу молбу и пошаљу је по изасланику свом Исаји Ђаковићу, епископу јенопољском, у Беч. За нас су нарочито важне друга и трећа тачка те молбе у којој Срби траже да „...наше Србско племе самовласно бити архиепископа начинити, от нашега рода и језика српскога, гр'ческога закона, кога изабере вас духовни и свецки сабор... јединим словом каквое и доселе било уставом и обичаем нашим да би држали се и слободни били...“⁶

¹ Гласник С. У. Д. књ. LXII, с. 158.

² Ст. Станојевић: Историја српског народа, Београд, 1908 год. с. 281

³ *ibid.* с. 282.

⁴ И. Руварац: О пећским патријарсима од Макарија до Арсенија III (1557—1690), Задар, 1888 год., с. 92 и 71.

⁵ Ст. Станојевић: *ibid.* с. 283... Упореди са књигом Д. Руварца: О српској цркв.-народној аутономији у Угарској (1690—1903), Ср. Карловци 1926 год., с. 3: каже да је збор одржан 18 јуна и. г.

⁶ Д. Руварац: *ibid.* с. 3.

Као одговор на ту молбу била је издана 21 августа 1690 год. привилегија, која је Србима загарантовала да могу „...између себе, собственом влашћу, из српског народа и језика постављати себи архиепископа кога ће црквени и мирски сталеж између себе изабрати. И овај архиепископ нека има слободну власт располагати са свима црквама грчког источног обреда: епископе посвећивати, свештенике по манастирима разређивати, где буде нужно цркве сопственом влашћу зидати итд... једном речи као и досада: да буде поглавар над црквама грчког обреда... и да има власт над њима располагати...“¹

Прелазом Арсенија III Чарнојевића у Угарску „...ишчезе... хранителна искра србској цркви и народности“² у Турској. Сеоба, извршена стицајем неповољних политичких прилика, имало је с једне стране рђаву последицу. Наиме, разређен је српски живаљ под Турцима, што је олакшало миграције других народности у напуштене српске крајеве; с друге, пак, стране, сеоба, за Србе који су већ дотле живели под угарском влашћу, била је једна инекција национална и верска; јер док је на једној страни умањен наш живаљ, на другој је он сеобом појачан. Сеоба је у многومه користила снажењу и очувању српског народа и његовог православља у Угарској. Она је створила чвршћу баријеру против немаштине и мађара, те на тај начин припремила терен за оснивање аутономне митрополије.

* *

На основу привилегије од 21 августа 1690 год. патријарх Арсеније III почео је да организује српску православну цркву у земљама аустро-угарске круновине. За епископе је потврдио, односно, поставио: Исаију Ђаковића, за јенопољског, Јефтимија Дробњака, за сегединског, Спиру Штибицу, за вршачког, Јефтимија Тетовца, за мохачког, Стевана Мето-

¹ Ј. Адамовић: Привилегије срп. народа у Угарској, Загреб, 1902 год с. 39 и А. Стојачковић: Черте живота народа српског у Унгарским областима, Беч 1849 год. с. 46... привилегије дате српском народу нису строго, поштоване: кад се држава налазила у опасности оне су испуњаване и нове добијане; у противном, нису их испуњавали или су их чак сужавали.

² Гласник Друштва Српске Словесности, књ. I, с. 147.

хијца, за горњо-карловачког, Јеврема Бањанина, за велико-варадског и Јефтимија Поповића, за будимског.

Све поменуте епархије са пожечком, ђулском¹, јегарском, оповском, липовском и печујском² признавале су раније власт Пећске патријаршије све до сеобе под патријархом Арсенијем III, одн. до оснивања аутономне Карловачке митрополије 1708 године. Од тог доба моле само право назива „вель-митрополита“ као егзарси пећског патријарха у Угарској³.

Половином 1694 године поднео је патријарх Арсеније III молбу цару Леополду I, да потврди оне епископе које је он 1690 год. потврдио. Висока царска потврда изиђе 4 марта 1695 год. у виду привилегије. У тој потврди Србима се, између осталог, обећава „...за боље одушевљење њихова пређашња права милостиво држати достојанство архиепископа ...да може постављење епископе својега обреда потврдити...“⁴ итд.

Тај датум сматра се као установљење одн. признање Карловачке митрополије од стране цара. Од стране, пак, Пећског патријарха она је призната петнаест година касније 1710.

Уређујући и организујући цркву на основу потврде цара Леополда I, тражио је патријарх у том погледу савет чак од јерусалимског патријарха Доситеја II (1669—1707)⁵ како да је уреди у односу на Пећску патријаршију, а у вези са ново-постављеним патријархом Калиником (1691—1710). Изгледа, да је тада била нека несугласица између њих двојице. Можда је патријарх Арсеније III помишљао и на кидање веза са Патријаршијом у Пећи, кад га патријарх Доситеј II — по претходном саветовању са Васељенским патријархом, митрополитима и епископима у писму од 29 августа 1705 год. моли да то не чини, већ „...сви нека буду потчињдни часном престолу св. архиепископије у Пећи...“⁶ Потпуно оцепљење од матере-цркве изазвало би, можда, њену пропаст. Зато Доситеј саветује:

¹ Летопис Матице Српске, књ. 150, с. 73.

² Д. Руварац: Шематизам Карловачке митрополије за 1900 год., Ср. Карловци, 1900 год. с. 5.

³ Ст. Станојевић: *ibid.* с. 287.

⁴ Ј. Адамовић: *ibid.* с. 58.

⁵ Летопис М. С. књ. 150, с. 53.

⁶ Весник Српске Цркве за 1908 год. с. 297.

„...ако се мора бирати први архијереј, онда нека га сви епископи бирају а Архиепископ пећски потврђује и освећује...”¹

Прихвативши савет патријарха јерусалимског, патријарх Арсеније III је, да не би било размирица по његовој смрти, одредио за свога наследника неког Ђорђа.² Касније, одредио је Стевгна Метохијца, свог викара сремског [резидовао у Раваници]. То је било око 1702 године,³ кад је добио и назив митрополита.⁴

Римска црква радила је против успешног организовања српске цркве. Успела је да цар изда један декрет о забрани патријаршијског имена. Двор је укинуо и назив војводства. Но, иако је титула патријарха укинута, ипак то није имало сметње за брзо⁵ организовање нове православне црквене области, која је увек остала у јаком духовном јединству са својом матером црквом, Пећском патријаршијом.

Цео живот патријарха Арсенија III испуњен је бригом за своју паству, иако га је високи католички клир на челу са Леополдом грофом Колонићем примасом-арцибискупом острогонским и мађарским дворским канцеларом, гонио. Отуда није имао ни сталне резиденције целог живота, већ је у почетку боравио неко време у манастиру Крушедолу, затим се пресели⁶ по највишој наредби у Сент-Андреју. Извесно време боравио је у Ковину, Сечују, Сирчу и Опову утврђујући темеље новоорганизоване цркве и бодрећи своје умно стадо да одоле свима тешкоћама и насртајима верских противника, који су нарочито били насртљиви после закључења Карловачког мира 1699 год. Умро је у Бечу 27 октобра 1706 год. [упореди са записом бр. 2161, где стоји да је умро 12 септембра — ваљда по ст. кал.]. По свој прилици отрован је од поменутог грофа Колонића.⁷ Тело му је пренето у манастир Крушедол и положено у гробницу св. Максима.⁸

¹ Богословски Гласник за 1909 год. с. 405.

² *ibid.*

³ Гласник Историјског Друштва у Н. Саду, књ. II, св. 2, с. 196.

⁴ Љ, Стојановић: Стари срп. записи и натписи, Београд, 1902,-3,-5; 1929,-5,-6; запис бр. 2125.

⁵ Др А. Ивић: Миграције Срба у Славонију током 16, 17 и 18 века. Суботица, 1926 г. с. 153.

⁶ Мате Косовац: Срп. правосл. митрополија карловачка, С. Карловци, 1910 г. с. 67.

⁷ Гласник Срп. Ученог Друштва, књ. XXXVII, с. 254.

⁸ Запис бр. 2161.

Калиник I [1691 — 1710]. Прелазом патријарха Арсенија III у Угарској остао је престо пећског патријарха упражњен. Пошто се и после објављеног прогласа и позива од стране великог везира Мустафе Ђупримића народ није вратио на своја огњишта а Арсеније III на патријарашку столицу, то М. Ђуприлић у пролеће 1691 год. предложи за пећског патријарха Калиника I, Србина из Јужне Србије [вероватно из Скопља] са грчким образовањем.¹ На тај начин имала је српска православна црква у времену од 1690—1706 године два патријарха.

Каминик је и од султана добио берат после свога избора.² За патријарха изабрали су га два Грка архијереја које је довео у Пећ, где је вероватно извршен чин избора.³ Био је неписмен,⁴ но при свем том довољно mudar да својим утицајем спречи нове миграције у Угарску и да у том тешком и несрећном времену очува права и значај Пећске патријаршије: начин саборног управљања и избора нових епископа.⁵ Позивао је епископе да „по обычаю архіерейском“ дођу на сабор (Архијерејски). Изгледа, поуздано да се Архијерејски сабор Пећске патријаршије скупљао сваке године у одређени дан, на Спасов-дан.⁶ Рукополагао је епископе и давао им синђелије о избору [нпр. нектарију, митрополиту требињском]⁷. Путовао је по народу да подиже његов дух и веру у бољу будућност. Можда је у своме раду хтео да продужи везе свога претходника са Русијом.⁸ Као архипастир био је добар. Свесрдно се залагао за права своје пастве пред турским властима. Народ га је поштовао.

Арсеније III надао се да ће руски цар силом свог ауторитета успети да му очува власт и над паством која је у

¹ Нићифор Дучић: Историја срп. православне цркве [књиж. радови, књ. 9], Београд, 1894 г. с. 176.

² Гласник правосл. цркве за 1902 г. с. 346—355.

³ Гласник С. У. Д књ. XXIII, с. 250.

⁴ Весник српске цркве за 1908 г. с. 297.

⁵ Ст. М. Димитријевић: *ibid.* с. 22.

⁶ Споменик С. К. А. XXXVIII. с. 84 и Ст. М. Димитријевић: Односи Пећске патријаршије са Русијом у XVII веку [засебан отисак из Гласа с. к. а. LX], с. 202.

⁷ Споменик С. К. А. XXXVIII, с. 83.

⁸ Глас С. К. А. LX, с. 201.

политичком погледу потпадала под турског султана. Но, увидевши да је то неизводљиво, пристао је на збору у Карловцима 29 септембра 1707 (?) год. да се на његово место у Пећи постави други патријарх [Ubi iam pie defunctos patriarcha alterum loco sui constituit — Архив Дворског Ратног Савета у Бечу прилог уз бр. ех 313 ех 1708]¹.

Каминик је дао аутономију Карловачкој митрополији 1710 године. Умро је 15 августа 1710 год.²

II

ВРЕМЕ ОД СМРТИ АРСЕНИЈА III ДО I САБОРА [1706-1708]

Иако је патријарх Арсеније III, прихвативши савет јерусалимског патријарха Доситеја II, спроводио организацију српске цркве у оквиру аутономне области која ће имати за врховног старешину Пећску патријаршију, ипак се после његове смрти, јасно искристалисана, појавила два мишљења при решавању коначног регулисања односа између Карловачке митрополије и Пећске патријаршије.

Једно мишљење које је на крају и прихваћено, заступао је поменути Стеван Метоксијац. Његова теза састојала се у томе, да у интересу саме српске православне цркве у Угарској — имајући у виду велику активност римске цркве на унијаћењу и роварењу против православља — не сме се кидати веза са Пећском патријаршијом; јер, она је била јаки духовни извор и расадник светлих традиција које су оживљавале³. Нова црквена област, дакле, биће организована као „...аутономна област која ће канонски остати у саставу Пећске патријаршије и признавати је за свога врховног духовног старешину...“⁴ Будући сасвим доследан својој тези, изгледа да је Ст. Метоксијац, одмах после смрти Арсенија III, признао Каминика I за свог духовног старешину.

Друга странка на челу са Исаијом Ђаковићем, владиком јенопољским и архимандритом манастира Крушедола, заступала је мишљење да српску цркву треба организовати као

¹ Гласник И. Д. књ. II, св. 1, с. 55. Свакако је штамп. грешка. Требало би, свакако, да стоји „29 септ. 1706 год.“

² Љ. Стојановић: *ibid.*; зап. бр. 7406.

³ Ст. М. Димитријевић: *ibid.*, с. 23.

⁴ Гласник И. Д. књ. II, св. 1, с. 56.

сасвим независну од Пећке патријаршије; као Патријаршију аустроугарских Срба која ће бити потпуно аутокефална. Ово мишљење слагало се и са рачунима бечког двора који је помагао Исаију Ђаковића.¹

Оба мишљења јасно су се испољила на збору у манастиру Крушедолу 12 децембра 1706 године [непосредно после сахране патријарха Арсенија III]. Метохијчево мишљење надвладало је и он признат за пуноправног митрополита и архиепископа аустроугарских Срба². Кад је као такав тражио потврду од двора, овај одбије, јер је Исаија почетком 1707 године одлучно протествовао против овог избора, захтевајући сазив црквено-народног сабора на коме би имало да се реши то питање.³ Тај сабор требао би, по мишљењу Исаије Ђаковића, да се одржи у Бечу. У том случају, свакако, је држао Исаија, да ће његова теза о уређењу цркве однети победу утицајем двора. Но, његова је теза код народа губила свако поверење, те народни претставници натерају Исаију⁴ да тражи од двора дозволу за одржање сабора у Крушедолу.

Двор је, како видимо, одуговлачио ствар; иако је патријарх Арсеније III умро још 1706 године двор се пожурио да тек 1707 године [кад се побојао да Срби не приступе Ракоцијевом устанку]⁵ да дозволу за сазив сабора. За све то време [1706—1708] црквено-народне послове свршавао је Стеван Метохијац⁶ [премда цар није признао његов избор од 12 децембра 1706 године]. Он је са српским пуковником хаџи Мојсеом Рашковићем и иришким кнезом Ђорђем вршио припреме за сазив првог привилегијалног сабора, одржаног на Богојављење 1708 године.

У том међувремену [1706—1708] настојао је бечки двор, у договору са католичком црквом, да одузме најпре световну власт патријарха и да смањи његов утицај на световни живот, који је проистицао из привилегије од 21 августа 1690

¹ *ibid.*

² *ibid.*

³ *ibid.*, с. 196.

⁴ Гласник И. Д. књ. II, св. 1, с. 196.

⁵ Dr. J. Радонић: Исаија Ђаковић, сентомиш, 1910 год., с. 13.

⁶ Упореди са Ј. Адамовићем: *ibid.*, с. 82 где каже да је Исаија администрирао од 1706-1708 г.

године¹ и био остварен за живота патријарховог². Потом, циљали су и на укидање патријаршијске титуле и титуле војводства.³

Хабзбурзи су се, наиме, бојали да наше духовне старешине не постану и политички вођи народа, па су сматрали, да је то најбољи начин за смањивање њиховог утицаја.

Католичка црква, пак, сматрала је да је то најлакши начин да поунијати Србе. И збиља, иницијативом поменутог кардинала Колонића одржана је једна конференција у Бечу 3 марта 1707 године Дворског Ратног Савета и Дворске Угарске Коморе у Бечу. Она је имала за циљ да натера Србе одн. патријарха „...да се он прогласи потпуно независан од свих патријараха у Турској, али да ни сам не може носити име патријарха...“⁴

Срби, дознавши за намере бечког двора, скупе се у Карловцима 29 септембра 1707 године под претседништвом Ст. Метохијца. Решили су да потпуно одбаце гледиште И. Ђаковића по питањима уређења новоосноване црквене области, које је било блиско решењу поменуте конференције у Бечу. Прихвативши мишљење Ст. Метохијца, одлучним писменим извешћем саопште га цару, написавши како су „...на све могуће начине размишљали о избору новог патријарха и архиепископа (...omnimode cogitavimus de novi Patriarchae et archiepiscopi electione...) и најзад, дошли до закључка да се, ипак, од наши Пећске столице не можемо одвојити... јер кад би се ми од ове столице оделили, били бисмо одлучени од... четири патријарха и од целе цркве источног обреда и од свештенства — пошто је — ова наша столица (у Пећи) допуштена благословом четири велика патријарха...“⁵ а осим тога „...тамо је већ блажено преминули патријарх другог патријарха поставио (?) на своје место, те, дакле, на једној столици два патријарха не могу бити...“⁶

¹ Ј. Адамовић: *ibid.* с. 69. Доведи у везу са Гласником С. У. Д. књ. XXVIII, с. 122 где каже да је сам патријарх Арсеније III радио на укидању војводске титуле.

² Др. Ј. Радонић: Прилози за историју Срба у Угарској I-II, Нови Сад, 1909 г., с. 69.

³ Др. А. Ивић: *ibid.* с. 152 и 155. — Војводство је укинато 8 јула 1707 год. према А. Стојачковићу: *ibid.* с. 46.

⁴ Гласник И. Д. књ. II, св. 1, с. 58.

⁵ *ibid.* с. 59.

⁶ *ibid.*

У том извештају тражили су у смислу привилегија да им се дозволи избор „...једног митрополита... који ће управљати нама и нашом црквом у Крушедолској митрополији j...erga nos eiusdem Maiesatis admissione unum Metropolitam pro pastore nostro et nastram Ecclesiam regere possit, ad Metropoliam Kruchentoliensem consituere et eligere possimus...]“¹

Пошто је на тај начин теза И. Ђаковића за уређење нове црквене области у односу на Пећску патријаршију одбачена на том сабору је, изгледа „дошло до оштријих иступања“² против ње — дигли су се крушедолски калуђери (чији је Исаија био митрополит)³ и у молби поднетој цару одн. Дворском ратном савету у Бечу тражили су, да Исаија буде постављен „... за наследника патријарху... који је најзаслужнији и најзгоднији за ту службу (summe meritas pro eodem officio)“... ако, пак, ко други буде изабран (aliam sine fundamento(?) eligentibus) онда се могу надати и немилим сценама.

Примивши те две молбе, Дворски ратни савет и Дворска угарска комора одрже наново конференцију 21 октобра 1707 године на којој реше скоро исто што и на мартовској исте године: да свим силама спрече организовање Карловачке митрополије као аутономне области у саставу Пећске патријаршије „... због опасности да се Срби не врате натраг под турке и да би се лакше могла *сироводиши* унија међу њима...“⁴

Решење конференције од 21 октобра 1707 године саопштио је царски изасланик при доласку на први привилегијални сабор 1708 године, христивор Игњат племић од Гаријана и Рала, стални посланик илирског народа на царском двору.⁵ Он је стигао половином децембра 1707 године у Карловце и саопштио решење цара Јосифа I од 18 октобра 1707 године којим се дозвољава одржање сабора за избор новог митрополита,⁶ Изразио је, затим, услове који су били у духу октобарских конференција у Бечу и тражили, да ни

¹ Гласник И. Д. књ. II, св. 1, с. 60.

² *ibid.*, с. 61,

³ Др. Ст. Павловићу: Срби у Угарској, Нови Сад 1883 год., с. 94.

⁴ Гласник И. Д. књ. II, св. 1, с. 61.

⁵ Д. Руварац: Српски народни и црквено-народни сабори у Угарској од 1690—1889, Земун, 1889 год., с. 4.

⁶ *ibid.* с. 3.

будући митрополит ни епископи „... не сме тражити да зависи од пећске патријаршије (... keine Dependenz von Patriarchat Ipek... suechen)“.¹ но, Срби му одговоре: „одлучно је противно нашем обреду, да новоизабрани митрополит не буде зависан ни у духовним стварима од Пећског патријарха“.²]

III

ПРВИ ЦРКВЕНО-НАРОДНИ САБОР 6 ЈАН. 1708 ГОД.

Сукоби који су се дешавали између две поменуте тезе изравнати су од стране мудрог Ст. Метохијца, који се — кад је ушао са И. Ђаковићем у кандидацију, одрекао у корист последњега, кога је двор симпатисао. Бојао се, наиме, да на сабору дође до несугласица и свађе, што би све могло имати неугодних последица, а коју би Ђаковићеве присталице знале искористити за своје намере. И. Ђаковић је претходно морао дати пристанак да одбаци своју дотадашњу тезу, те да по избору за митрополита положи заклетву верности и послушности Пећској патријаршији.

Овом првом привилегијалном црквено-народном сабору одржаном у манастиру Круshedолу, на Богојављење 1708 године присуствовали су ови епископи: Атанасије Љубојевић, митрополит личко-крбавског округа, човек од преко 80 година³, Исаија Ђаковић, епископ јенопољски и архимандрит манастира Круshedола, Стеван Метохијац, митрополит сремски, Јефтиније Поповић, епископ будимски, Јефтиније Тетовац, епископ мухачки, Спиридон Штибица, епископ вршачки, Јефтиније Дробњак, епископ сегедински, Јеврем Бањанин, епископ вараждински и Софроније Подгоричанин, епископ пакрачки⁴.

Царско упутство дато изасланику сабора изрично је налагало да сабору нису смели присуствовати епископи из Лике, Крбаве, Крижевца, Копривнице и банске хрватске да се не би сјединили са новодосељеним. Дате привилегије односиле су се само на оне Србе који су непосредно са патријархом Арсенијом III Чернојевићем прешли.⁵ Па ипак, на сабор је

¹ Гласник И. Д. књ. II, св. 1, с. 61.

² *ibid.*, с. 62.

³ „Беседа“ за 1869 г., с. 174

⁴ *ibid.* с. 175

⁵ *ibid.* с. 144

дошао поменути Атанасије Љубојевић. Царском изасланику оправдао је своје присуство на сабору мотивацијом, што и у његовој епархији има православног живља које је дошло сеобом 1690 године. Дабоме, да царски комесар, нашавши се у центру Срба, није смео одлучно применити то царско упутство и са сабора удаљити Атанасија, јер је то била старина „... код читавог народа у великом поштовању — па-би могло у овом јогунастом народу... букнути велико незадовољство“ јавља царски изасланик у своме извештају цару.¹

Тајно царско упутство на изасланика сабора Христифора Игњата било је, као што смо напред рекли у духу октобарских конферисања. Она су императивно налагала коначно раскидање свију веза са Пећском патријаршијом и то „... понајпре у стварима које би какве световне користи собом или за собом повући могле“,² јер су се цареви аустријски одувек бојали да наше црквене поглавице не задобију и велики политички значај.

Зато је царски изасланик требао да чува „превисоки“ царско-државни интерес и да по избору чека високо царско наименовање у случају да сабор изабере неког другог а не Исаију Ђаковића,³ А ако, пак, „... општа воља на Исаију Ђаковића нагиње, то ћето истог у наше име... одмах наименовати и поставити [sogleich zu be nehmen und einzusetzen]...“⁴ на тај начин мислио је бечки двор да ће убрзати и лакше решити питање раскида свију веза са матером црквом с једне и стварање аутокефалне црквене области са друге стране. То су хтели тим пре што им је, свакако, било познато да је Исаија Ђаковић био носицал те тезе. Но, очекивања у томе смислу нису била остварена, јер знамо да је исти своју тезу напустио и дао пристанак и чврсту реч Ст. Метохијцу да неће кидати јединство са Пећском патријаршијом по избору за митрополита.

У кандидацију су формално ушла двојица: Ст. Метохијоц и И. Ђаковић, пошто је одбачена тројна кандидација предложена од цара.⁵

¹ *ibid.* с. 176

² Д. Руварац: Српски народни и цркв.-народни сабори у Угарској од 1690 до данас, Земун, 1889 г., с. 5 и „Беседа“ за 1809 год., с. 142

³ „Беседа“ за 1869 год. с. 140

⁴ *ibid.* с. 141

⁵ *ibid.* с. 190

На сабору састављеном од духовништва и световњака једногласно је изабран, после дугог разматрања, Исаија Ђаковић, дотадашњи епископ јенопољски и архимандрит манастира Крушедола за првог митрополита нове Крушедолске митрополије. Његов законити избор објавио је царски изасланик, приказавши га народу.

И с а и ј а Ђ а к о в и ћ, „дедни и горки страдацац“ како се потписивао¹, рођен је у Михаљевцу [код Сланкамена]². Година рођења, место и година монашења и посвећења за епископа непознате су нам до сада. О његовој пастирској и архијерејској делатности не знамо ништа поближе све до сеобе 1690 године. Од тог доба видимо га како активно учествује у послу око уређења стања новодосељених Срба; са патријархом Арсенијем III водио је 20 година црквено-народне послове Срба.³ „Исарја мудри“ био је вођа оне депутације која је изразила жеље српског збора под Београдом 1690 године [стр. 4, нап. 1], тражећи да им се дозволи избор архиепископа итд. (стр. 4). Кад јенопољски владика добио је на уживање од цара Леополда I манастир Гргетеч 1691 године, који је после свога избора за митрополита обновио и израдио да буде митрополитско добро.⁴ 1692 године видимо га као пратиоца патријарха Арсенија III кад је овај правио канонску визитацију Угарској, Хрватској, Босни и Херцеговини.⁵ Умирио је буну граничара због неправедне расподеле земље 1708 године.⁶ Новембра 1706 године налазио се у Бечу ради решавања неких народних послова. Том приликом у писму од 9 нов. и. г. жалио се Србима у Будиму како се из Беча без новаца „госпотствујућим“ не може ништа израдити. Зато се митрополит много задужио „све ради народних трошкова“⁷. Наследници Исаије на митрополитском престолу такође су морали подмићивати „госпотствујуће“ у Бечу . . . Одмах после

¹ Гласник С. У. Д. књ. 28, с. 159

² Летопис М. С. за 1899, св. 11, с. 105

³ Гласник И. Д. књ. II, св. 1. с. 62

⁴ С. Болманац: Шематизам Карловачке митрополије за 1878 г., Панчево, 1878 г., с. 128

⁵ Летопис М. С. књ. 223—4, с. 191. Упореди са Др. Н. Милаш: Каноничко начело православне цркве: стоји да су Арсенију III биле подручне Босна и Херцеговини

⁶ Др. Ал. Ивић: *ibid.* с. 155.

⁷ Споменик С. К. А. XXXIV, с. 142

смрти патријарха Арсенија III одликован је титулом од бечког двора за „тајног саветника“ [27 октобра 1706 год.], свакако, због наклоности двора према њему.¹ Почетком 1707 године енергично је тражио сазив сабора [одржаног 1708 под.] за избор архиепископа; није хтео да призна никако Ст. Метоксијца „... што га је покојни патријарх пре пет година предложио народу за свога наследника...“²

Исаија Ђаковић био је човек широких погледа и великих концепција, потпуно дорастао за борбу „до крви“ како сам пише будимцима 9 новембра 1706 године.³ Та борба наметала му се од стране бечког двора у циљу крњења привилегија и од римокатоличког високог клира ради унијаћења. Одлично се снашао у новим приликама. Познавао је стање аустријске Државе. Знање немачког језика⁴ олакшавало му је борбу. Народ га је називао „Исаија мудри“.

Пре инсталације положио је заклетву да ће свом душом, мишљу и крепостју чувати „крепко и непорочно“ све догме православне цркве, сав устав св. Апостола итд., затим, да ће „... Свешћешаго и блаженѣшаго архіепіскопа іпекскаго и патріјархаа словѣносрбскаго познавати да имѣю старѣша по прѣво прѣстолствію, и єго дѣховнѣмъ налѣженію нѣѡлѣчати се вѣчне...“⁵; да ће народ „... настављати, оучити и подвизати, и оукрѣплјути...“, да ће са клиром и народом „вѡпщой любви и договору завсако дѡбро сьними бѡвати...“, да ће сваке године сазивати сабор „пѡстаромъ обичаю“ и да ће цара и двор „... вѣрно... слоужитѣ... до последніе... кончини...“⁶

Учесници сабора су, пак, са своје стране потписали заклетву да ће увек бити „... поред ново изабраннаго прѣвосветителѡ нашего и вель — митропѡшлита всех Срьбль...“⁷

Осим избора новог митрополита сабор је изабрао и одредио да манастир Крушедол буде „... каѡедра митрополитскаа всему словѣно срьбскому нашѣму народоу...“⁸ За

¹ Гласник С. У. Д. књ. 30, с. 37–8

² *ibid.*

³ Гласник С. У. Д. књ. 30, с. 37–8

⁴ Гласник И. Д. књ. II, св. 2., с. 156.

⁵ „Беседа“ за 1869 г., с. 156

⁶ „Беседа“ за 1869 г., с. 156

⁷ *ibid.*, с. 158

⁸ *ibid.*, с. 155

будимског епископа изабран је том приликом Вићентије¹; горње — карловачко владичанство уврштено је, благодарећи поменутом Атанасију Љубојевићу, у новоосновану Круshedолску митрополиту.² Усвојен је, затим предлог Срба из Будима, престилизован од новог митрополита³, који су по култури стојали врло високо. Схвативши неопходност испуњења свију потреба српског народа за бољу будућност тражили су још раније, а сада су те захтеве поновили: 1) „... да српска православна црква и сви главари зависе само од српских митрополита и Круshedолске митрополије све дотле, док ће-сарско оружје не освоји столицу...“⁴ Пећске патријаршије; 2) да се одреди засебан териториј за Србе који су дошли 1690 године⁵; 3) да архиепископ има право сам изабрати и поставити себи наследника [како се фактички практиковало за патр. Арсенија III-с. 7 и при избору Софронија Подгоричанина за митрополита —]; 4) да Срби имају два консилмара на... канцеларији угарској“ који би заступали права народа [„... да могу за народ провиђати...“⁶], затим, стари календар, подизање једне штампарије, школа и црквених надлештава, сазив сабора без претходне дозволе власти, равноправност са осталим поданицима аустро-угарске државе, слободу премештања архиепископске столице у случају напада од стране непријатеља⁷ итд.

После исталације, извештавајући у писму од 8 јануара 1708 године из нове митрополитске резиденције Круshedола руског цара о своме избору за „веленачелнѣишаго митрополита“ каже, да ће бити „не отлучаемисѧ ѿтѣишон прѣвѣишон архіепископиі нашеи іпекскои“. У том писму моли после тога цара да штити Србе и да „... би и отнынѧ милостивимѧ си окомѧ на насѧ сирихѧ възиралѧ и прѣсогатују щедростѧ ва-

¹ *ibid.*, с. 158

² Јевгеније Поповић [у преводу Др М. Стојковог]: Опћа црквена

³ „Беседа“ за 1869 г., с. 156

историја, Ср. Карловци 1912 год., књ. II, с. 582 и Мате Косовац: *ibid.*, с. 73

⁴ *ibid.*

⁵ Тражили су: Славонију, Срем међу Дравом и Савом и онај део Бачке и Баната, што се некад звало бачко и ђулинско поље а што лежи међу Крижем и Моришом.

⁶ Др Ф. Грујић: Како се поступало са срп. молбама на двору цесара аустријског... Нови Сад, 1906 г., с. 40

⁷ Упореди са Ј. Адамовићем: *ibid.*, с. 90.

здавалъ“¹ — Писмо је ово важно и с обзиром на историјат наших црквено-народних сабора. Из њега се види, да се сабор могао састати по царској дозволи и да је био састављен од духовништва и световњака

15 маја 1708 године одржан је први синод нове Крушедолске митрополије².

Половином фебруара 1708 године³ стигао је митрополит Исаија Ђаковић са капетаном Манојлом Николићем⁴ у Беч „... да препокорно запропи потврду како за себе, тако и за потчињене му епископе...“⁵ Но будући да је двор очекивао решења сабора у духу својих упутстава која се нису остварила, оклевао је да потврди новоизабраног, првог митрополита Крушедолске митрополије. Тек 24 маја 1708 године потврди цар Јосиф I „... архиепископа илирског или расцијанског народа грчког одреда — давши му власт да има право у целој својој митрополитској (области) дијацези — свршавати — све митрополитчке функције своје цркве и религије...“⁶, да се служи „... свима правима, статутима... привилегијама које је његов претходник добио [патријарх Арсеније III]...“⁷ од цара Леополда I.

Иако је сматрао, као и патријарх Арсеније III⁸, да је новооснована митрополија само привремена⁹ и производ моменталне велике невоље српског народа¹⁰ што се види из записа на антимињку из године 1708 [после избора за митрополита] где пише: „сам свети и божеставни жртвањикъ прѣосвещенни митрополіе Крушедолскіе и ѿстали цркава, иже ѿбретают се под властию цесара Римскаго ва место патріаршіе пекскіе саборне з нову учиніене докле богъ дасть и престоль пекски добіо се“¹¹ — ипак, био је зачетник идеје о ка-

¹ Споменик с. к. а. LIII, с. 246—247.

² Архив за историју срп. правосл. Карловачке митрополије, за 1911 г. (Ср. Карловци), књ. I, с. 123 и Глас Истине за 1884, с. 47.

³ Гласник И. Д. књ. II, св. I, с. 95.

⁴ Летопис М. С. књ. 113, с. 139.

⁵ „Беседа“ за 1869 год. с. 192.

⁶ Гласник И. Д. књ. II, св. I, с. 95.

⁷ *ibid*, с. 95.

⁸ Глас С. К. А. LX, с. 178 и Гласник И. Д. књ. II, св. I, с. 54.

⁹ Гласник И. Д. књ. II, св. I, с. 65

¹⁰ Ј. Адамовић: *ibid*. с. 90.

¹¹ Љ. Стојановић: Записи и натписи..., запис бр. 2190.

сријој (1848 године) војводини српској¹; дошавши у Беч ради своје потврде, тражио је испуњење саборских закључака.

Мађари нису хтели да признају и узаконе српске привилегије јер оне, тобоже, крње јединство мађарске државе и нису издана са одобрењем њихових власти. Ради тога су им оспоравали важност и нису их испуњавали². Зато митрополит Исаија будући у Бечу затражи: да се ставе у Законик земаљски као сваки други закон, и да их има сваки респектовати³. Ти ме би оне добиле обавезну важност за све, као закон, кога би морали и мађари поштовати одн. не би могли право српског народа крњити. Тражио је, затим, право да и Срби могу учествовати „како духовног тако и световног реда“⁴ на угарске саборе ради могућности објективне заштите интереса српског народа⁵; потом изједначење српског племства са мађарским и једнакост Срба са осталим грађанима монархије⁶.

. . . Умро је у Бечу 20 јула 1708 године не дочекавши позитивно решење оправданих захтева једне младе нације, која је имала своје културне захтеве; свакако, отрован је по тајном предлогу Хевенашија⁷ као и патријарх Арсеније III кога је, по свој прилици, отровао гроф Колонић кад је овај, боравећи у Бечу, био позван код њега на ручак⁸. Из Беча пренето му је тело „ходатојством . . . епископа Софронија“ [запис бр. 2189] који је са њим био у Бечу. Софроније му је украсио гробницу (запис бр. 2214).

IV

О КАНОНИЧНОСТИ КАРЛОВАЧКЕ МИТРОПОЛИЈЕ

Упркос свима насртајима монархије да сиречи сваку везу Пећске патријаршије и Карловачке митрополије а у циљу

¹ У писму од 4 јан. 1708 г. цару Јосифу I каже да је воља његовог оца Леополда I „erat... mens et voluntas, ut Nationi nostrae separatim exsundi debuisset territorium...“ (А. Стојанковић: *ibid.* с. 32.

² Др. Ј. Радонић: Прилози историји Срба у Угарској крајем XVII и поч. XVIII века, с. 189—220 [Летопис М. С., књ. 223—4, с. 190].

³ А. Стојачковић: *ibid.* с. 50, нап. 1.

⁴ Јевгеније Поповић: *ibid.*, с. 49.

⁵ А. Стојачковић: *ibid.*, с. 49.

⁶ Др. Ј. Радонић: Исаија Ђаковић, Сентомаш 1910 год. с. 15.

⁷ *ibid.*, с. 16.

⁸ Гласник С. У. Д. XXXVII, с. 254.

лакшег унијаћења, видимо да је, ипак сабор 1708 године у Крушедолу, не обрћући се на захтеве државних власти, одлучно нагласио своју потчињеност Пећској патријаршији у духовним стварима.

Исаија Ђаковић изабран је за „вель-митрополита“, за „пръвѣишаго и начелнеишаго“, за врховног митрополита српског, како се потписао у писму општини коморанској из Беча од 25 јуна 1708 године.¹ Назив „вель-митрополитъ“ укључује у себи стварну митрополитску власт и значи да је имао под собом епископе; другим речима, „вель-митрополитъ“ као митрополит-архиепископ имао је стварну власт поглавара помесне цркве. Тај назив, као што видимо, није био почастан, почасна титула као код православних епископа у Турској. Тамо су и неки од наших епископа носили почасну титулу митрополита али без стварне власти над осталим епископима. Она, како пише J. Schwicker, давана је по угледу на Грке и „не означаваше никакву црквену надмоћност“². Таквих почасних митрополита било је и у новооснованој Крушедолској митрополији. Они су своју титулу пренели преко Дунава сеобом 1690 године из Пећске патријаршије, као нпр.: Јефтимије Поповић, епископ будимски.³

Саборски закључци од 1708 године који су митрополиту дали стварну власт, били су по мишљењу г. Др. Р. Грујићи „главни основ за канонско уређење односа између матере цркве (Пећске патријаршије) и њене кћери [Карловачке митрополије]“⁴. Требала је још само синодска грамата пећског патријарха Калиника I, која би и са своје стране признала каноничност новој митрополији, и цела ствар била би решена. Но, нажалост, нама до данас таква синодска грамата није позната [мада су неки историчари претпостављали њену егзистенцију и потврдну грамату за И. Ђаковића, као нпр.: г. Др. Рад. Грујић у Гласнику И. Д. књ. II, св. 1, с. 63]... То је служило за повод да су неки од историчара — ослањајући се

¹ „Беседа“ за 1868 г., с. 23.

² Весник Срп. Цркве за 1894 г. с. 33. Упореди са Гласником И. Д. књ. II, св. 1, с. 58.

³ М. Косовац: *ibid.*, с. 476.

⁴ Гласник И. Д. књ. II, св. 1, с. 63; *ibid.*, књ. II, св. 2, с. 377 и Др. Н. Милаш: Православно црквено право, Нови Сад, 1895 год. на с. 319 стоји: „епископ мора бити изабран клиром и народом“.

на Калиникову грамату од 18 марта 1710 године — тврдили, да Крушедолска митрополија није канонски постала. Ту спада Д. Руварац који је најпре у Споменику С. К. А. XXXIV, с. 92 под псевдонимом „В. С. Д.“ [а открио се у Срп. Сиону за 1904 год. с. 268] сматрао ту Калиникову грамату као акт признања каноничности новоустановљеној митрополији. Међутим, шест година доцније, он у С. Сиону за 1904 год. с. 168 одбацује своје раније мишљење тврдећи, да иста није канонски постала. Своју тврдњу заснива на факту, да је та грамата (у чију аутентичност као да сумња) издана без знања Синода Пећске патријаршије. Дата је у једном селу [Нимету] близу Темишвара. Туда је Калиник I прошао, идући за Темишвар да купи „таксил“ јер је Темишварска епархија као турска област припадала Пећској патријаршији.

Позитивно знамо, да је новоустановљена архиепископија и митрополија уредила своје односе и створила споразум са Пећском патријаршијом још за Каминика I, током 1707 године¹ по питању избора новог митрополита². Споразум се састојао у томе, да пећски патријарх по нарочитом изасланику шаље, још пре сабора, потврдну грамату за новог митрополита. На њу је требало написати, уметнути име изабранога³. Тако се доскочило државним властима које су, како смо рекли, хтеле да то јединство силом спрече.

Имајући све то на уму, ми можемо претпоставити егзистенцију такве синодске грамате која би признавала нову митрополију. Но, све да таква грамата није ни постојала, то још није знак за порицање каноничности новој митрополији. Патријарх Калиник I би, премда је без Синода издао ту грамату новоизабраном митрополиту Софронију Подгоричанину [в. с. 33], сазвао по повратку у Пећ Сирод, који би признао његов већ свршен чин, да није умро у Темишвару након три месеца дана [16 августа 1710 године].⁴

¹ Гл. И. Д. књ. II, св. 1, с. 63 и Споменик С. К. А. LI, с. 108—9 (Формулар потврдне грамате пећског патријарха Анастасија I из 1711 год.).

² Гл. И. Д. књ. II, св. 2, с. 335.

³ Гласник И. Д. књ. II, св. 2, с. 372. По том споразуму, поставио је Калиник I већ раније Софронија Подгоричанина као свога егзарха, намесника, тако да је сабор био само форма, јер је избор од стране првака већ раније извршен.

⁴ Записи бр. 2212 и 7397 где стоји да је Каминик I умро 15 а не 16 авг. 1710 год.

Синод би, претпостављамо, сигурно признао ту ново-становљену митрополију јер се то не противи ни канонским дредбама¹ васељенских сабора. Напротив, 17 правило IV васељенског сабора [Халкидонски 451 г.] дословно гласи: „...Али ко је царском влашћу основан нови град или се унапред оснује, у таквом случају разређење црквених области тека следи разређењу државном и грађанском...“² То правило које је и Трулски сабор (691 год.) 38 каноном привао и потврдио, тумачи се тако „...да разређење политичког поредка служи мерилом за разређење црквених области.“³

Како је нова црквена област потпадала под монархију, природно је, да је она морала имати своје границе као и држава. Та политичка граница није сметала јединству српске цркве уопште, што јасно сведочи и јерусалимски патријарх Крисант [1707—1731] у својој књизи *Συνταγματικόν* (или *De officiis ecclesiae orientalis*) изданој у Трговишту 1715 године. У тој својој књизи расправљајући о Архиепископији пећској каже: „...Епархије потчињене Пећској архиепископији налазе се у две царевине... све су оне пре бившег турско-немачког рата (тј. пре 1683 год.) припадале турској власти; али су по уговореном миру између те две царевине [Карловачки мир 1699 год.] разделиле се на двоје: једне су остале под влашћу као и пре потчињене турској власти, а друге су дошле под власт Немачку...“⁴

Као аутономна црквена област Крушедолска митрополија признавала је врховно духовно старешинство Пећске патријаршије⁵ која је имала право потврде изабраних аутономних митрополита и давање почасних митрополитских титула епи-

¹ Др. Н. Милаш: Правосл. цркв. право: *ibid.* с. 319: „епископ мора бити изабран клиром и народом“.

² *ibid.*

³ *ibid.*, с. 371.

⁴ Гласник И. Д. књ. II, св. 2, с. 377 и Летопис М. С. књ. 150, с. 73

⁵ Др. Р. Грујић: Историја срп. цркве, Београд 1921 год., с. 117: „Духовна зависност Карловачке митрополије од Пећске патријаршије трајало је формално до 1766 год. иако је фактички много раније престала...“ Види „Беседу“ за 1870 год. с. 159 где патр. Каминик I у Синђелији изданој 8-V-1710 г. даборском митрополиту Мојсију каже, како Пећска патријаршија „...ѡбѡдрѡжѡщѡю ѡсемь Срьблѡемь и бльгарѡмь, и севѡрнимь странама...“

скопима¹, право врховног духовног суда и анатемисања; имали су утицаја чак и на сазив црквено-народних сабора². Карловачки митрополити у питањима управе и судства као патријарашки намесници³, као егзарси, морали су се за савет обратити првенствено пећским патријарсима⁴.

Крушедолски митрополити носили су назив архиепископа према царској привилегији од 21 августа 1690 године премда су се Исаија Ђаковић и Софроније Подгорничанин потписивали „једино као митрополити“⁵ како их је и сабор назвао. Тако су их до 1719 године титулисали и Пећски патријарси, чија су имена они морали спомињати на богослужењима. У потврдним граматама Карла VI од 8 октобра 1713 године и 22-VI-1715 године помиње се и име „митрополит расцијански“.⁶

Егзарси „трона пекскога“⁷ како су се по неки пут потписивали, остављали су завештања својој матери цркви поред новчане припомоћи.⁸ За решавање евентуалних литургијских проблема обраћали су се карловачки митрополити васељенском патријарху.⁹ Имали су право рукополагања и премештања¹⁰.

Свршите се

Рајко Лав. Веселиновић
